

SKY 103 İKTİSAT I
KAPİTALİZM
VE
PİYASA BAŞARISIZLIĞI

Gülbiye Yenimahalleli Yaşar

Kapitalizmin temel özellikleri:

- Özel mülkiyet
- Teşebbüs ve seçim özgürlüğü
- Kişisel çıkar
- Rekabet
- Piyasa mekanizması
- Sınırlı hükümet

• **Kapitalizmin diđer özellikleri:**

- Sermaye mallarının yoğun olarak kullanılması
- İhtisaslaşma
- İşbölümü

Örn: 1776 yılında yayınlanan Milletlerin Zenginliđi kitabında Adam Smith (1723-1790), bir toplu iğne atölyesinde imalatın on kısma ayrılması ile günde sadece 20 iğne üreten bir işçinin 48.000 iğne üretmesinin sağlandığını belirtmektedir.

- Paranın kullanılması

Kapitalizmin 3 evresi

- **Klasik sömürgecilik dönemi:**

Sanayi Devrimi ile birlikte 19.yüzyılda doğarak yayılan, sermayenin yoğunlaşması ile ortaya çıkan dev boyutlu tekelci şirketlerin uluslararası alanda yarattığı keskin bir rekabet ve yeryüzünü paylaşma dönemi.

- **İkinci evre: Sosyal devlet**

1929'da başlayan derin ekonomik kriz,
Ekim Devrimi'nin ürünü genç Sovyet Devleti'nin varlığı
İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra doğan sosyal devlet

- **Neoliberal evre: küreselleşme**

sermayenin uluslararası alandaki akışı önünde duran politik, sosyal, kültürel, teknolojik ve çevresel her tür engeli ortadan kaldırmak

piyasa ekonomisi

'özel girişimcilik', 'verimlilik', 'etkinlik', 'rekabet', 'esneklik', 'yerelleşme' ve 'bireycilik' gibi piyasa tarzı araçlara odaklanmak

Kapitalizm ve Piyasa Başarısızlığı

Piyasa başarısızlığı

Piyasa mekanizmasında her karar biriminin toplumun yararını (sosyal yararı) değil, kendi yararını maksimize etmeye yönelik davranışlarının sonunda, hiç amaçlanılmadığı halde sosyal yararın maksimize edilmesine “görünmez el prensibi” denilmektedir (Adam Smith, 1776).

Kapitalizm ve Piyasa Başarısızlığı

Ancak piyasa mekanizması belirli durumlarda sosyal yararın maksimize edilmesini sağlayamaz. “Piyasa başarısızlığı” olarak adlandırılan bu durum hükümet müdahalesini gerektirir. Piyasa başarısızlığının nedenleri:

a. Eksik rekabet:

Bir malın satıcılarının malın piyasa fiyatını etkileme gücüne (piyasa gücüne) sahip olmalarıdır.

Kapitalizm ve Piyasa Başarısızlığı

b. Dışsallıklar:

Bir malın üretiminin ve tüketiminin, o malı üreten ve tüketen taraflar dışındaki kişilere (üçüncü kişilere) telafi edilmeyen bir maliyet yüklemesi veya karşılığı ödenmeyen bir yarar sağlamasıdır.

Kapitalizm ve Piyasa Başarısızlığı

c. Kamu malları:

İç güvenlik, dış güvenlik, adalet gibi bir bedel ödenmeden yararlanılan malları fiyatlandırmanın ve satmanın mümkün olmaması, bu malların iş alevi sektörü tarafından üretilmesi veya yeterince üretilmesini imkansız kılar. Sağlık hizmetlerinin bir kısmı da, örn. koruyucu hizmetler, bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Kapitalizm ve Piyasa Başarısızlığı

d. Asimetrik Bilgi:

Bir malın satıcı ve alıcılarının malın özellikleri konusunda birbirinden farklı düzeyde bilgiye sahip olmasıdır.

Piyasa başarısızlığı, sağlık hakkının evrensel ve ulusal boyutta güvence altına alınmış olması, sağlık hizmeti arz ve talebinin bazı özellikleri, sağlık hizmetlerinin büyük oranda kamu hizmeti olarak algılanmasına yol açmıştır.

KAYNAKÇA

- Yaşar, Y. ve Yenimahalleli Yaşar, G. (2012). “Neoliberal Küreselleşme ve Sosyal Politikada Dönüşüm”, Mülkiye, XXXVI (274): 63-92.
- Yenimahalleli Yaşar, G ve Uğurluoğlu, E (2010), Neoliberalizm, Küreselleşme ve Sağlık, Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 9(1): 53-65.
- Ünsal, E.M. (2001), Mikro İktisat, İmaj Y.

TEŞEKKÜRLER